

Byla Mlada středověkou světicí?

PETR KUBÍN

Autor předchozích řádků považuje Mladin kult za čistě barokní záležitost a odmítá možnost, že by Přemyslovna byla uctívána jako světica už ve středověku. Zavrhuje tak nejen mou studii o Mladě,¹ ale i názory starších badatelů, jako byl Václav Ryněš či Rudolf Turek.² Vede ho k tomu přesvědčení, že všechny doklady Mladina středověkého kultu jsou jen domnělé a ve skutečnosti o něm nic nevyprávějí. Kult zakladatelky svatojiřského kláštera prý ve středověku neexistoval.

Přiznávám, že otázka Mladina středověkého kultu je vskutku velmi obtížně řešitelná. Nebyla o ní napsána žádná legenda a její svátek 9. února nebyl zaznamenán ve svatojiřských liturgických knihách.³ Navíc se za ni přinejmenším v polovině 14. století sloužily u Sv. Jiří zádušní mše.⁴ Jenže proti tomu stojí Mladina mimořádně zbožná pověst, zaznamenaná nejdříve Kosmou⁵ a pak především Marignolou, který ji postavil do společnosti českých světců mezi sv. Ludmilu a Anežku.⁶ Polemika tyto texty jako doklad kultu odmítá, a nutno připustit, že částečně právem, protože Kosmovo líčení je pouhý literární panegyrik a Marignolovo vyprávění vzniklo přesně v době, kdy se za Mladu sloužilo u Sv. Jiří rekviem. Nicméně nevíme, zda byla tato skutečnost italskému minoritovi Marignolovi známa, a nakolik se řídil přáním svého zadavatele Karla IV. zařadit svaté panny Mladu a Anežku mezi české patrony.

1) Petr KUBÍN, *Sedm přemyslovských kultů*, Praha 2011, s. 151–160.

2) Václav RYNEŠ, *Mlada Přemyslovna*, Praha 1944, s. 34–40; Rudolf TUREK, *Ctihodná Mlada-Marie*, in: *Bohemia sancta. Životopisy českých světců a přátel božích*, Praha 1989, ed. Jaroslav Kadlec, s. 78–84.

3) Svatojiřská kalendária od nejstarších z druhé poloviny 12. století až po konec středověku uvádějí den Mladina úmrtí, tj. 9. únor, pouze nekrologickým, nikoli liturgickým záznamem. Viz P. KUBÍN, *Sedm přemyslovských kultů*, s. 151, pozn. 6.

4) *Fragmentum praebendarum, distributionum et officiorum in ecclesia s. Georgii castri Pragensis* z doby pontifikátu papeže Innocence VI. (1352–1362). NK Praha, XIII A 2, fol. 8v. Dataci fragmentu zdůvodnil Gelasius DOBNER, *Monumenta historica Bohemiae nusquam ante hac edita* VI, Praha 1785, s. 325.

5) KOSMAS I, 22. *Die Chronik der Böhmen des Cosmas von Prag*, edd. Bertold BRETHOLZ – Wilhelm WEINBERGER, Berlin 1923 (= MGH, *Scriptores rerum Germanicarum*, NS 2), s. 42.

6) Kronika Jana Marignoly, in: FRB III, ed. Josef EMLER, Praha 1884, s. 521.

Významnou indicií o Mladině kultu je podle mne miniatura ze Svatojiřského plenáře zhotovená v době abatyše Kunhuty (1302–1321). Polemika ji popírá s tím, že zde zobrazená žena se svatozáří nemůže být Mlada, protože není oblečena v řeholním, ale světském šatě. Navíc je její postavení po pravici sv. Trojice významnější než naproti stojící sv. Ludmily, která by ovšem jako mučednice musela mít před pannou přednost. Proti tomu namítám, že i sv. Anežka Česká bývala zobrazována ve světském oděvu (v breviáři velmistra Lva či na oltáři velmistra Puchnera), ač byla klariskou. A proč by zakladatelka kláštera nemohla stát na významnější pozici než Ludmila, která tu měla „jen“ hrob? Také polemikou nabízené ztotožnění oné ženy s Marií Magdalénou lze sotva přijmout. Schází tu totiž jakýkoli atribut, který by takovou identifikaci umožnil. Naopak postavu bez atributu je možno interpretovat právě jako Mladu, neboť v klášteře bylo zřejmé, o koho se jedná, i bez něho.

Hlavním argumentem pro Mladin středověký kult je ovšem existence hrobu č. 102 v apsidě konventní kaple Panny Marie. Tato kaple byla vybudována někdy po požáru z roku 1142 na místě starší dřevěné kaple.⁷ Stalo se tak buď hned za abatyše Berty (1145–1151), nebo až za abatyše Anežky (1200–1228), sestry Přemysla Otakara I. Hrob č. 102 byl podle zjištění svého objevitele Ivana Borkovského stavebně spojen s oltářem, což podle mého soudu lze vysvětlit jedině jako projev kultu. Také podle Borkovského to byl hrob Mladý Přemyslovny.⁸ Pochází vskutku z druhé poloviny 10. století,⁹ ale leží v něm kostra šestnácti- až osmnáctileté dívky, kterou s Mladou ztotožnit nelze. Leč přibližně dvě stě let po princeznnině smrti, kdy kaple vznikla, mohla už být za zakladatelku mylně považována. S tím kritika nepolemizuje, zato nesouhlasí s tím, že by hrob č. 102 musel být interpretován jako hrob světice. Hrob se totiž nenachází přesně na středové ose kaple, takže se s oltářem kryje jen částečně. Prý se tedy mohlo jednat jen o technické řešení upevnění oltáře při respektování staršího hrobu. K tomu budiž poznamenáno, že odchylka hrobu od osy apsidy je minimální, podle Borkovského nákresu asi pětadvacet centimetrů.¹⁰ Především však od pozdní antiky platilo pravidlo, že každý oltář musí mít svého světce a naopak každý hrob světce musí být spojen s oltářem.¹¹ V raném a vrcholném středověku to nařizovalo i kanonické právo.¹² Kult svatých byl už od časů velkého učitele církve Ambrože spojen s kultem eucharistickým.¹³ Sotva si tedy lze představit, že by

7) Jan FROLÍK – Jana MAŘÍKOVÁ-KUBKOVÁ – Eliška RŮŽIČKOVÁ – Antonín ZEMAN, *Nejstarší sakrální architektura Pražského hradu. Výpověď archeologických pramenů* (= Castrum Pragense 3), Praha 2000, s. 252.

8) IVAN BORKOVSKÝ, *Svatojiřská bazilika a klášter na Pražském hradě*, Praha 1975, s. 82–84.

9) J. FROLÍK – J. MAŘÍKOVÁ-KUBKOVÁ – E. RŮŽIČKOVÁ – A. ZEMAN, *Nejstarší sakrální architektura*, s. 242–245.

10) I. BORKOVSKÝ, *Svatojiřská bazilika*, s. 82, obr. IX.

11) K tomu např. ARNOLD ANGENENDT, *Hellige und Reliquien. Die Geschichte ihres Kultes vom frühen Christentum bis zur Gegenwart*, München 1994, s. 170–173.

12) BURCHARD WORMACIENSIS, *Decretum* III, 54 a 225, PL 140, sl. 683 a 722; IVO CARNOTENSIS, *Decretum* III, 57 a 270, PL 161, sl. 209–210 a 260; IVO CARNOTENSIS, *Panormia* II, 28 a 34, PL 161, sl. 1087–1088, 1090; *Decretum Gratiani* III, dist. I, c. 26, sl. 1300–1301.

13) AMBROSIIUS MEDIOLANENSIS, *Epistularum liber decimus* (Sancti Ambrosii opera 10), ed. Michaela ZELZER, Wien 1982 (= Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum 82/3), ep. 77, s. 134.

Byla Mlada středověkou světicí?

hrob č. 102, nad nímž se slavila eucharistie, nebyl chápán jako hrob světce či svěťice. Protože v mariánské kapli byly až do 16. století pohřbívány svatojiřské abatyše, je pravděpodobné, že kult patřil první z nich, Mladě.

Samozřejmě zůstává okolo Mladina kultu mnoho otázek, ale vyloučit možnost, že existoval ve svatojiřském klášteře už ve středověku, nelze. Podle mého názoru je tato varianta pravděpodobnější, než že vznikl až v baroku.